דאי סלקא דעתך תחילת היום קונה עירוב אי אמר עירבו לי בזה אמאי לא אמר כלום אמר רב פפא אפילו תימא תחילת היום קונה עירוב [א]בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא: **מתני'** [א]מתנה אדם על עירובו ואומר אם באו נכרים מן המזרח עירובי למערב מן המערב עירובי למזרח אם באו [ב]לכאן ולכאן למקום שארצה אלך לא באו לא לכאן ולא לכאן הריני כבני עירי [ב]אם בא חכם מן המזרח עירובי למזרח מן המערב עירובי למערב בא לכאן ולכאן למקום שארצה אלך לא לכאן ולא לכאן הריני כבני עירי רבי יהודה אומר אם היה אחד מהן רבו הולך אצל רבו ואם היו שניהן רבותיו למקום שירצה ילך: **גמ'** כי אתא רבי יצחק תני איפכא כולה מתניתין קשיא נכרים אנכרים קשיא חכם אחכם נכרים אנכרים לא קשיא הא בפרהגבנא *הא [ג]במרי דמתא חכם אחכם לא קשיא הא במותיב פירקי הא במקרי שמע: ר' יהודה אומר אם היה אחד מהן וכו': ורבנן זימנין דניחא ליה בחבריה טפי מרביה אמר רב ליתא למתניתין מדתני איו [ד]דתני איו ר' יהודה אומר אין אדם מתנה על שני דברים כאחד אלא אם (כן) בא חכם למזרח עירובו למזרח ואם בא חכם למערב עירובו למערב אבל לכאן ולכאן לא מאי שנא לכאן ולכאן דלא [ה]דאין ברירה למזרח למערב נמי אין ברירה אמר רבי יוחנן וכבר בא חכם אדרבה ליתא לדאיו ממתניתין לא סלקא דעתך דהא שמעינן ליה לרבי יהודה דלית ליה ברירה [ו]דתנן [ז]הלוקח יין מבין הכותים

אומר

דאי אמרת תחילת היום. של שבת קונה עירוב דהיינו סוף בין השמשות קונה עירוב אמאי לא אמר כלום: **מתני' מתנה אדם על עירובו.** מניח אדם שני עירובין אחד לסוף אלפים למזרח ביתו ואחד לסוף אלפים אמה למערב ביתו: **ואומר אם באו נכרים מן המזרח.** וצריך אני לברוח מפניהם יקנה לי עירובי שבמערב ויהיו לי במערב ביתי ד' אלפים אמה אע"ג דלא אתו עד למחר אמרינן יש ברירה דבין השמשות קנה לו עירובו דאידך גיסא: **הריני כבני עירי.** אלפים מעירי לכל רוח ואין צריך להשתכר כאן ולהפסיד כאן: **בא חכם למזרח.** חוץ לתחום עירי ורוצה אני ללמוד תורה מפיו ועכשיו איני יודע לאיזה צד יבא ולמחר אשמע מבני אדם הבאים משם לכאן על ידי עירוב: **רבי יהודה אומר.** אם באו לכאן ולכאן ואחד מהן רבו ילך אצל רבו ולא אצל חכם דקים לן בגוויה דבשעת קניית עירוב דעתיה למקני ליה ההוא עירוב דלצד רבו ומיהו איהו הוא דלא ידע לאיזה מן הצדדין יבא והשתא דידע להתם לזיל: **גמ' תני איפכא.** מייתי מתניתא בידיה דתני איפכא בורח מן החכם ומתנה אם בא חכם למזרח עירובו למערב כו' ולגבי נכרים תני דלההוא צד דליתו נכרי' לקני עירוביה: **פרהגבני.** גבאי המס וצורח מפניהם: **מרי דמתא.** צריך הוא לפייס או לצעוק: **מותיב פירקי.** לדרוש ברבים דעת האדם נילך ולשמוע: **מקרי שמע.** כלומר מלמד תינוקות להתפלל. ומתניתין דר' [ח]יצחק כדאתו כי תרי חד להאי גיסא וחד להאי גיסא ומתני' אדמותיב פירקי קאי והכי קאמר בא מותיב פירקי למזרח או בא לכאן ולכאן דתרווייהו מותיבי פירקי למקום שארצה אלך ולכשיבורר לו למחר אמרינן הוברר הדבר דבשעת קניית עירוב דעתיה אההוא חכם הוה ודר' יצחק קאי אמקרי שמע והכי קאמר בא מקרי שמע למזרח עירובי אדמותיב פירקי למערב בא מקרי שמע למערב עירובי אדמותיב פירקי למזרח בא לכאן ולכאן תרווייהו מותיבי פירקי או שניהן שוין למקום שארצה אלך. כך שמעתי: **ורבנן.** דפליגי אדר' יהודה דאפילו אחד מהן רבו ילך לאיזה שירצה: **זימנין דניחא ליה לאיניש בחבריה טפי מרביה.** וי"ל ברירה אף כאן: **ליתא למתני'.** דקתני לר' יהודה היו שניהן רבותיו למקום שירצה ילך אלמא אית ליה לר' יהודה ברירה דהא עירוב מאתמול קנה ואיהו השתא הוא דקא בריר ליה ואמרינן הוברר הדבר דמאתמול נמי דעתיה להאי הוה: **ליתא למתניתין.** אינה עיקר מדתני איו הוא ואשכחן מתני' דתני איו דלאו הכי הוא: **איו.** שם חכם: **על שני דברים.** לומר בא לכאן ולכאן למקום שארצה אלך דאין ברירה אלא על אחד ואינו יודע להיכן יבא יכול להתנות ולומר בא חכם למזרח כו': **מאי שנא לכאן ולכאן.** דתלה עצמו לומר באיזה שארצה אלך דלא שרי רבי יהודה: **דאין ברירה.** דכי בריר למחר אמרינן שמא אתמול כי קנה עירוב לאו דעתיה אהך הוה אלא אאידך: **מזרח ומערב נמי.** בשלא בא אלא אחד וקא סלקא דעתך השתא דבין השמשות עדיין לא בא חכם למזרח שעדיין היה רחוק מן העירובים[ט] ששה אלפים פחות שתי אמות ומשחשיכה הלך אלפים ונכנס לתוך ארבעה אלפים של עיר וזה שהניח עירובו ותלה בדעת החכם ואמר אם יבוא למזרח עירובי למזרח ואם לא יבא לא לכאן ולא לכאן הריני כבני עירי ולא יהא עירוב ולמחר שמע שבא למזרח מי יאמר דבשעת קניית עירוב היה דעת החכם ליכנס לתוך ד' אלפים של עיר דילמא לא היה בדעתו לזו ולא קנה עירובו של זה ור' יהודה קאמר דקני דאמרינן הוברר הדבר דסופו הוכיח שבין השמשות היה דעתו לכאן: **א"ר יוחנן וכבר בא חכם.** מתניתין[י] בהכי עסקינן שבא חכם כבר קודם בין השמשות אבל זה לא היה יודע להיכן בא או אם בא או לא ולמחר כשנשמע לו גלוי מילתא בעלמא הוא ואיגלאי מילתא דההוא עירוב קנה ואין זו סמך על ברירת ספק אלא קנייה ודאית שהרי אמר לצד החכם יקנה לי העירוב והחכם כבר בא קודם קניית העירוב וקנה: **אדרבה ליתא לדאיו.** דמתניתין עיקר וההיא ברייתא היא: **לא סלקא דעתך.** לאפוקי לההיא דאיו: **הלוקח יין מבין הכותים.** קודם שגזרו על יינם כדמפרש בשחיטת חולין [ו.] והתם כותים לא מפרשי תרומה ואין לזה כלים להפריש לתוכן תרומה ומעשר:

אומר

דאי סלקא דעתך תחילת היום קונה עירוב. ואם תאמר נימא משום דמספיקא לא פקע טבל ומספיקא לא חלא תרומה כדאמר לעיל ואור"י דלא דמי דודאי כי אמר היום חול ולמחר קדש מקפיד שלא תחול על העירוב [כ]קדושת היום אבל הכא רוצה הוא שתחול עליו שם תרומה מיד אם היה יכול ואינו אומר לכשתחשך אלא שתצא לגין מתורת טבול יום: **ואם** היו שניהן רבותיו. אצטריך לאשמועינן אפילו אחד רבו מובהק:

לא ס"ד דשמעינן ליה לר' יהודה דלית ליה ברירה דתנן כו'. ואם תאמר אכתי ליתא לדאיו ולההיא דהלוקח מקמי מתניתין דהכא ומתני' דמי שאחזו (גיטין דף עג.) דמה היא באותן הימים דדייקינן מינה בריש כל הגט (שם דף כה:) דאית ליה לרבי יהודה ברירה ומקמי ברייתא דמרובה (ב"ק דף סט.) דקאמר רבי יהודה שתרית אומר בעל הבית כל מה שילקטו כו' דבכל הני אית ליה לרבי יהודה ברירה ויש לומר דרב מחלק בין תולה בדעת אחרים בין תולה בדעת עצמו כמו שמחלק אביי בריש כל הגט וההיא דגיטין ודמרובה הוי תולה בדעת אחרים והתם אית ליה ברירה אבל תולה בדעת עצמו לית ליה ברירה והכי קאמר דליתא למתניתין דקתני דאית לרבי יהודה ברירה אפילו בתולה בדעת עצמו מקמי דאיו ומקמי ההיא דהלוקח והאי דפריך מההיא דאיו מאי שנא דלכאן ולכאן דאין ברירה לא לרב פריך דלדידיה דמחלק בין תולה בדעת עצמו בין תולה בדעת אחרים אתי שפיר אלא למי שאינו מחלק פריך ור' יוחנן דמשני וכבר בא חכם נמי אין מחלק ולדידיה ודאי ליתא לדאיו (א) מקמי כל הנהו ומיהו קשה דבסוף ביצה (דף לז:) גבי ב' שלקחו בהמה וחבית בשותפות מדקדק דרבי יוחנן לית ליה ברירה מדמפרש מלתיה דאיו והא ע"כ לרבי יוחנן ליתא לדאיו כדפי' וי"ל דודאי הוה מצי לשנויי הכי אלא ניחא ליה לשנויי לעולם לא תיפוך אי נמי נהי דלר' יוחנן ליתא לדאיו דאמר דלר' יהודה אין ברירה מכל מקום מוכח שפיר דר' יוחנן לית ליה ברירה מדמשני ליה אבל קשה דאפילו בתולה בדעת אחרים נמי שמעינן לרבי יהודה דלית ליה ברירה דתנן בשקלים ומייתי לה בהוציאו לו (יומא דף נה.) דקאמר ר' יהודה לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות ומפרש התם טעמא משום חטאת שמתו בעליה ומשום דלית ליה ברירה כדמוכח בההיא דאיו והשתא הא לר' יוחנן ליתא לדאיו ולרב אית ליה ברירה לרבי יהודה בתולה בדעת אחרים וי"ל דהא דלית ליה ברירה לרבי יהודה בתולה בדעת אחרים ה"מ כשמתנה אבל בלא תנאי אינו מועיל: **דתנן** הלוקח יין מבין הכותים. דתניא גרסינן דבמשנה בדמאי פ"ז (משנה ד) ליכא אלא מלתיה דר"מ לחוד ואע"ג דר' מאיר גזר על יינן כדאמר פ"ק דחולין (דף ו.) זאת נשנית קודם גזירה ואף על גב דרבי יוסי ור"ש סבירא להו כותים גירי אריות הם כדאמר במנחות פרק ר' ישמעאל (דף סו.) תורמין משל נכרים על של כותים מ"מ כיון דפרשי מע"ז הם טפי משאר אומות ומחזיקים בתורה שבכתב ולא היו עובדין אלהיהם כמו שעשו בבית ראשון לא גזרו על יינן ואע"ג שגזרו על פתן כמו לרבי מאיר קודם גזירה שהיה פתן אסור ויינן מותר אי נמי הכא איירי כשטיהר ישראל יינו של כותי:

שני

עין משפט
נר מצוה

פא א מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה ג סמג עשין א:

פב ב מיי' שם טוש"ע א"ח סי' תיג:

רבינו חננאל

דאי ס"ד תחלת היום, והוא תחילת לילי שבת הוא דקונה עירוב כיון שהעריב שמש נתקן הטבל אמאי אין עירובו עירוב. רב פפא אמר אפי' תימא תחילת היום קונה עירוב. בעינן סעודה הראויה לו מבעוד יום וליכא, דכל היום טבל היה. מתני' מתנה אדם על עירובו ואומר אם באו גוים למזרח עירובי (למזרח) [למערב], למערב כו'. כי אתא רב יצחק מתני איפכא, אם באו גוים מן המזרח עירובי למזרח, למערב עירובי למערב. ואמרינן קשיא גוים אגוים. כלומר מתני' [תנן] באו מן המזרח ובורח מהן למערב, ור' יצחק באו מן המזרח והולך אליהם. ופרקינן לא קשיא מתני' [א]בפרהגבנאי. פי' אנשים הטורדין, כגון דגרסינן בההיא שותה קם חד מסרה לפרהגבאנא דמלכא, ובורח מהן מן המזרח למערב, והא דקתני ר' יצחק במארי מאתא והולך אליו להקביל פניו ולהתקרב לו. וכן בא חכם למזרח במותיב פירקי. פי' דרשן ובא לשמוע דברי תורה. והא דקתני ר' יצחק בא חכם למזרח עירובי (למזרח) למערב במקרי שמע. חזן שמתרחק ממנו מפני שאינו צריך לו. ומפורש כך בתלמוד ארץ ישראל באו גוים מן המזרח עירובי למערב, אית תנאי תנן במזרח, מן דמר במזרח באילן טקסיוס, מן דמר במערב באילן רומאי, בא חכם מן המזרח עירובי במזרח אית תנאי תנן במערב, מן דמר במזרח באילן חכימיא, מן דמר במערב ברגיל. פיסקא ר' יהוד' אומר אם היה אחד מהן רבו הולך אצל רבו, ואם היו שניהם רבותיו ילך למקום שירצה. כיון שילך לאחד מהן, נתברר כי על זה היה עירובו מאיתמול, אלמא אית ליה ברירה. אמר רב ליתא למתני', מדתני איו דברי ר' יהוד' ד(ז)[ו]לא דאין ברירה, אלא אם בא חכם למזרח עירובו למזרח ולמערב למערב, וכר' יוחנן דאמר וכבר בא חכם, ונתברר כי על דבר ברור עירב. ואמרינן ואמאי לא דתנן דברי איו דאמר לית ליה לר' יהודה' ברירה (ומוקמינן) [מקמינן] מתניתין דפריש אית ליה לר' יהודה' ברירה. ודחינן הכי, לא ס"ד דהא איכא מתניתא אחריתי דלית ליה לר' יהודה ברירה, (הא) [מהא דתנן] הלוקח יין מבין הכותים

א) עיין ערוך ערך פרהגנב.

מסורת הש"ס

א) [לקמן לח:], ב) [גי' ירושלמי ומשנה שבמשניות מכאן ומכאן], ג) [עי' תוס' לקמן פב. ד"ה אין], ד) ביצה לז: חולין יד: [יומא נו:], ה) [לקמן עה: חולין קלה: ב"ב כו:], ו) [נ"ל דתניא עי' תוס'], ז) ב"ק סט: תוספתא דמאי פ"ח ה"ה סוכה כג: יומא נה: מעילה כב. חולין יד. גיטין כה. מח., ח) [ודר' רש"ש], ט) כת"י: העיר, י) [נדל"ל מתניתא], כ) נ"ל קדושה,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לא ס"ד וכו' ודאי ליתיה לדאיו ולההיא דהלוקח מקמי כל:

גליון הש"ס

גמ' הא במרי דמתא. עי' לקמן דף פב ע"א תוד"ה אין מערבין:

מוסף רש"י

אם בא חכם מן המזרח. שהיה חכם עתיד לבוא ממקום אחר ולשבות חוץ לתחום ולדרוש, עירובי למזרח. עירובי של מזרח יקנה לי שביתה למזרח ואהיה נשבת במקום עירובי ויש לי משם והלאה אלפים, ואם יגידו לי שבא חכם למערב יקנה עירובי שבמערב. בא לכאן ולכאן. אם יבאו שני חכמים זה למזרח וזה למערב, למקום שארצה אלך. לאיזה מהם שארצה אבחר הליכתי, ועל שם ברירה של מחר יקנה לי עירובי היום, דכל קניית עירוב בין השמשות היא (חולין יד:) דיהא עירובי דבין השמשות קונה לאותו רוח למערב, ואי אפשר בן אלא על ידי ברירה, דכי כורר למחר אומרים הוברר הדבר דבין השמשות נמי דעתיה לגבי האי (ביצה לז:). אין אדם מתנה על שני דברים כאחד. להתנות שני עירובין, אחד למזרח ואחד למערב ולומר לאיזה מהן שארצה אלך למחר, לפי שקניית עירוב בין השמשות היא, ובשעה כורר למחר [illegible] לא סמכינן אברירה [illegible] אלא על חכם אחד ואינו יודע לאיזה רוח יבא הוא מתנה, אם בא למזרח עירובי של מזרח יקנה ואם בא במערב עירובי של מערב יקנה, ואילו לכאן ולכאן על שני חכמים למקום שארצה אלך לא, דאין ברירה (יומא נו:) ובביצה שם (ביצה לז:). אלא אם בא חכם למזרח. על חכם אחד ואינו יודע לאיזה רוח יבא הוא מתנה להתנות (ביצה שם). מאי שנא לכאן ולכאן. [illegible]

[illegible]